sat Kanepi meeskoori ja meeskvartetti, võttes ette kontsertreise Eestis ja väljapoolegi — Lätti, Peterburisse ja Soome.

C. Peterson, J. Bach, E. Inselberg, Das ritterschaftliche Parochiallehrer-Seminar in Walk (1898).

J. K.

* **ERNITS, Villem,** keeleteadlane, karskus- ja hõimutegelane, on toiminud a-st 1926 slaavi filoloogia eradots-na (a-st 1938 dots-na) Tartu ülikoolis, ühtlasi a-il 1931—33 ja a-st 1934 eesti ja järgmisest a-st samuti soome keele lektorina Varssavi ülikoolis. E. asutas 1936 seal soome-eesti raamatukogu ja ajakirja „Przegląd Polsko-Fińsko-Estoński", mille toimetajaid ta on. A-il 1927—30 oli E. „Fenno-Ugria" teaduslik sekretär, toimetas ms. 1928—30 ajakirja „Eesti Hõim", koguteose „Eesti ja Soome üliõpilaskondade hõimualbum" I (Tartu, 1926) ja 1926. a. Tartus korraldatud XII Põhjamaade karskuskongressi protokollide rootsi- ja saksakeelsed väljaanded (Tartu ja Helsingi, 1929). Ta on olnud tegev karskusliikumise alal, ms. 1924—30 Ülemaailmalise Alkoholismivastase Liidu teenistuses liidu esindajana Balti riikides. 1928 oli E. Budapestis peetud III Soome-Ugri kultuurkongressi eesti sektsiooni sekretär ja s. a. I Väli-Eesti Päeva korraldaja. Ta sulest on ilmunud ülevaade soomeugrilasist ja soomeugrilisest liikumisest seoses Poolaga „Polska a ugrofinnowie i ruchy ugrofińskie" (Varssavi, 1938).

Isikl. jm. saadud andmed. *T.*

* **ERTEL, Alide,** kirjanik, oli kuni 1925 Pärnus ja selle järel kuni 1927 Hiiu Kärdla alevis õpetajaks; elab a-st 1930 Sangaste-Laatres talu majapidamist juhatades. E. avaldas komöödiad „Kolm võistlejat" (Tartu, 1930) ja „Varjud" (*ibid.*, 1930), esimese E. Tammistu ja teise Heiti Lehtme varjunime all.

Isikl. saadud andmed. *F. T.*

ESCHSTAMM, vt. **ESTAM.**

* **ESLON, Gustav,** laevandustegelane, oli 1886—1913 Balti raudteevalitsuse teenistuses; surn. 27. X 1916 vkj. Tallinnas.

„Tallinna Teataja" 1916, nr. 154, 249, 250; Pvl. 1916, nr. 149, 244.

ESPENBERG, vt. **HAAVAMÄGI.**

ESSEN, Nikolai v., põllumajandustegelane, sünd. 28. V 1839 vkj. Peterburis kindral Otto Reinhold v. E-i pojana, õppis sealses paažidekorpuses, lahkus 1860 leitnandi auastmes sõjaväest; ta oli seejärel kuni 1863 Viru ja Järva meeskohtu assessor, toimis a-st 1872 ka ase-sillakohtunikuna Tartus. E. oli pikemat aega Liivimaa Üldkasuliku ja Ökonoomilise Sotsieteedi varahoidja ja asepresident, Liivimaa Põllumajanduse ja Tööstuse Arendamise Ühingu (Tartus) asepresident ja president; ta oli Vene Põllumajanduse Nõukogu liige selle asutamisest saadik a-st 1895; surn. 7. XI 1900 vkj. Kastres (maetud Mäksal). — E. asus oma isa surma järel 1863 õige silmapaistva põllumehena juhtima suurt (25 335-hektaarilist) maaomandit ühes arvuka talupoegkonnaga Tartumaal, kus temale kuulusid majoraatmõisad Kastre, Mäksa ja Poka, peale selle Virumaal Haljalas alloodmõisad Annikvere ja Karula. E. arendas suure eduga põllukultuuri, karjandust, eriti ka heina- ning karjamaa- ja metsakultuuri. 1870-ndate aastate lõpupoolel seadsid mitmed Kastre jt. mõisade renditalunikud E-i mõjustusel sisse mitmevälja-külvikorra, hakkasid kasvatama põldheina ja parandama heinamaid. E. esimesena Liivimaal rajas piimamajanduse uuele ratsionaalsele alusele. Ta asutas ning õhutas ka talunikke asutama meiereisid, andes neile selleks mainimisväärsel hulgal ainelist toetust. Kastres ja Mäksal a-st 1874 ellukutsutud esimesed eesti talumeiereid (nende arv tõusis a. 1877 juba umb. 30-le), mis said varsti laialdaselt tuntuks Liivi- ja Eestimaal, turustasid oma või E-i kaudu Peterburis ja ka Berliinis. Heina- ja karjamaa melioratsioonitööde kõrval teostas E. metsakultuuri alal M. Maurach'i (vt. *Suppl.*) kaastegevusel Kastre-Peravallas ulatuslikke, seni ainulaadseid kuivendus- ja kanalisatsioonitöid moodsate põhimõtete järgi, lastes kaevata ms. parvetuskanaleid, mis on kasutusel püsinud tänini. Loomaaretuse alalt mainitagu E-i asutatud hobusekasvandust Kastres. E. viis ka Tartu põllumajanduslikkude näituste (pärastiste Põhja-Liivimaa augustikuu põllumajanduslikkude näituste) korralduse õitsengule.

N. Essen'ilt (Tallinnast) saadud andmed; „Baltische Wochenschrift" 1900, nr. 46; Nordlivländische Ztg. 1900, nr. 254 jm. saadud andmed.

J. O.

ESSEN, Paul v., sõjainsener ja arhitekt, sünd. 25. IX 1631 Rootsis ohvitseri pojana. Astunud sõjateenistusse

Eesti biograafilise leksikoni tÃƒÂ¤ienduskÃƒÂ¶ide, 1940, lk. 57